

TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ VỊ TRÍ, VAI TRÒ VÀ PHẨM CHẤT CỦA NGƯỜI THẦY

Đỗ Thị Thanh Huyền, Lê Thị Hòa, Nguyễn Thị Lệ Hương

Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Hưng Yên

Ngày tòa soạn nhận được bài báo: 21/01/2019

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 12/02/2019

Ngày bài báo được duyệt đăng: 06/03/2019

Tóm tắt:

Bài viết làm rõ quan điểm Hồ Chí Minh về vị trí, vai trò và phẩm chất của người thầy. Theo Hồ Chí Minh, người thầy có vai trò quyết định đến sự vận hành của hệ thống giáo dục và chất lượng giáo dục. Xuất phát từ vị trí, vai trò to lớn đó Hồ Chí Minh đã đặt ra những yêu cầu đối với người thầy đó là phải không ngừng học tập, rèn luyện, nâng cao năng lực, trình độ và phẩm chất đạo đức, thương yêu học trò, yêu nghề, gắn bó với nghề nghiệp trong bất cứ hoàn cảnh nào.

Từ khóa: *Vị trí, vai trò, phẩm chất, người thầy.*

1. Đặt vấn đề

Chủ tịch Hồ Chí Minh - người thầy vĩ đại trong sự nghiệp giáo dục của dân tộc ta. Người luôn dành nhiều tình cảm và sự quan tâm ân cần đối với đội ngũ cán bộ, đảng viên làm công tác giáo dục. Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, người thầy có vai trò rất quan trọng. Vai trò quan trọng của người thầy trong xã hội được thể hiện qua nhiệm vụ của họ đảm nhận. Người thầy đảm nhận tốt nhiệm vụ được giao là sự khẳng định vị trí, vai trò của họ trong xã hội. Nói đến giáo dục phải nói đến các yếu tố mục tiêu, nội dung, phương pháp giáo dục, cơ sở vật chất, người học và người dạy. Các yếu tố đó gắn bó với nhau, hoạt động trong một thể thống nhất, trong đó người thầy là yếu tố quan trọng nhất. Hồ Chí Minh khẳng định: không có người thầy thì không có giáo dục, “học trò tốt hay xấu là do thầy giáo, cô giáo tốt hay xấu” [7]. Như vậy người thầy trong tư tưởng Hồ Chí Minh là nhân tố quyết định quá trình vận hành của hệ thống giáo dục và chất lượng giáo dục.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về vị trí, vai trò người thầy

Theo Hồ Chí Minh, người thầy có sứ mệnh đào tạo lớp người có đức, có tài kế tục sự nghiệp cách mạng. Tại lớp học chính trị của giáo viên cấp II, cấp III toàn miền Bắc (9/ 1958), Người viết: “Vị lợi ích mười năm thì phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người. Chúng ta phải đào tạo ra những công dân tốt và cán bộ tốt cho nước nhà. Nhân dân, Đảng và Chính Phủ giao các nhiệm vụ đào tạo thế hệ tương lai cho các cô, các chú” [6], và “nếu không có người thầy dạy dỗ cho con em nhân dân, thì làm sao mà xây dựng chủ nghĩa xã hội được”[8]. Việc “dạy dỗ” ở đây là người thầy phải

đem sự hiểu biết, năng lực và phẩm chất của mình truyền đạt cho người học, làm cho người học phát huy được “năng lực vốn có”, phát triển các mặt đức dục, trí dục, thể dục, mỹ dục để trở thành người lao động chân chính, có ích cho xã hội. Đây là nhiệm vụ nặng nề nhưng rất vẻ vang gắn liền với sự nghiệp của những người làm thầy. Nhưng tùy theo hoàn cảnh khác nhau, nhiệm vụ của người thầy được cụ thể hoá.

Sau cách mạng Tháng Tám năm 1945, người thầy được coi là chiến sĩ tiên phong trong phong trào diệt giặc dốt, có nhiệm vụ chống nạn mù chữ, phấn đấu mở mang tri thức phổ thông cho đồng bào, để xây đắp nền văn hoá sơ bộ cho dân tộc. Việc nâng cao dân trí là cơ sở để khẳng định vị thế của dân tộc ta trên trường quốc tế. “Đồng bào bây giờ phải biết chữ hết để trả lời cho thế giới biết nước ta là một nước văn minh, ai cũng biết chữ”[1].

Theo Hồ Chí Minh, người thầy làm nhiệm vụ diệt giặc dốt, xoá nạn mù chữ là gián tiếp chống giặc ngoại xâm, bảo vệ chính quyền cách mạng, góp phần đưa công cuộc kháng chiến nhanh chóng đi đến thắng lợi. Người giải thích: Dốt nát cũng là kẻ địch. Địch dốt nát giúp cho địch ngoại xâm. Địch dốt nát tấn công ta về tinh thần, cũng như địch thực dân tấn công ta bằng vũ lực. Địch thực dân dựa vào địch dốt nát để thi hành chiến lược ngu dân. Địch dốt nát dựa vào địch thực dân để đưa dân ta vào nơi mù quáng, do đó “tiêu diệt được giặc dốt, tức là tiêu diệt được một lực lượng hậu thuẫn của thực dân”[1].

Hồ Chí Minh đã nhiều lần khẳng định: nghề giáo là nghề rất cao quý, rất vẻ vang. Người nói: “Nhiệm vụ giáo dục rất quan trọng và vẻ vang, vì nếu không có người thầy thì không có giáo dục... Không có giáo dục, không có cán bộ thì cũng không

nói gì đến kinh tế văn hóa”[5].

Với truyền thống văn hoá Việt Nam, người thầy là người đạo cao, đức trọng, là người rất có uy tín và luôn được xã hội tôn trọng. Khi nói về vai trò của người thầy, Hồ Chí Minh khẳng định: Nếu không có người thầy dạy dỗ cho con em nhân dân thì làm sao mà xây dựng chủ nghĩa xã hội được. Vì vậy, nghề làm giáo viên rất là quan trọng, rất là vẻ vang. Khi đất nước đã giành được độc lập thì vai trò của người thầy càng quan trọng, vì vậy Người cho rằng: “chế độ khác thì giáo dục cũng phải khác... Bây giờ nhiệm vụ giáo dục khác trước. Các cô chú có nhiệm vụ rất quan trọng: bồi dưỡng thế hệ công dân, cán bộ sau này. Làm tốt thì thế hệ sau này có ảnh hưởng tốt, làm không tốt sẽ ảnh hưởng không tốt tới thế hệ sau. Mục đích giáo dục bây giờ là phục vụ nhân dân, phục vụ Tổ quốc, đào tạo lớp người, lớp cán bộ mới”[5].

Trong thư gửi Hội nghị giáo dục toàn quốc tháng 3-1955, Người nhấn mạnh: Trách nhiệm nặng nề và vẻ vang của người thầy là: chăm lo dạy dỗ con em nhân dân thành người công dân tốt, người cán bộ tốt của nước nhà. Nhiệm vụ của người thầy rất nặng nề nhưng cũng rất vẻ vang. Bởi lẽ, người thầy là những người uơm mầm cho tương lai, là những kỹ sư tâm hồn kiến thiết nên những “công trình” hữu ích cho Tổ quốc, cho nước nhà - đó là những công dân tốt, những con người mới, con người XHCN. Tháng 10-1964 khi về thăm Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Người căn dặn: “Thầy cũng như trò, cán bộ cũng như nhân viên phải thật thà, yêu nghề mình. Có gì vẻ vang hơn là nghề đào tạo những thế hệ sau này tích cực góp phần xây dựng chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản?... Dù tên tuổi không đăng trên báo, không được thưởng huân chương song những người thầy tốt là những anh hùng vô danh. Đây là một điều rất vẻ vang”[8].

2.2. Những yêu cầu của Hồ Chí Minh đối với người thầy

Phẩm chất đầu tiên mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đặt ra đối với mỗi người thầy là phải không ngừng học tập, nâng cao năng lực và trình độ chuyên môn.

Theo Hồ Chí Minh, việc nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ, khoa học kỹ thuật của người thầy có vai trò vô cùng quan trọng. Trên tinh thần nắm vững quan điểm của Chủ nghĩa Mác - Lênin “bản thân nhà giáo dục cũng cần phải được giáo dục”, Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “Người huấn luyện phải học thêm mãi thì mới làm được công việc huấn luyện của mình... Người huấn luyện nào tự cho là mình đã biết đủ cả rồi, thì người đó dốt nhất”[2]. Người dẫn lại câu nói của V.I.Lênin: “Học, học nữa, học mãi” để nhấn mạnh rằng người huấn luyện nào

tự mãn cho mình giỏi rồi mà dừng việc học lại là lùi bước, là lạc hậu, là tự đào thải mình. Phải thường xuyên tự bồi dưỡng, nâng cao trình độ chuyên môn, phương pháp sư phạm để thực sự là tấm gương sáng cho học sinh noi theo.

Phẩm chất thứ hai của người thầy theo Người là phải có lòng yêu nghề, yêu trường và yêu học trò.

Sinh thời, Hồ Chí Minh từng khẳng định vấn đề then chốt quyết định chất lượng giáo dục là phải xây dựng được một đội ngũ đông đảo những người làm công tác giáo dục yêu nghề, yêu trường, hết lòng thương yêu chăm sóc, giáo dục học sinh, không ngừng trau dồi đạo đức, tự bồi dưỡng nâng cao tay nghề để thực sự là tấm gương sáng cho học sinh noi theo. Yêu nghề, yêu trò là phẩm chất, là yêu cầu quan trọng hàng đầu đối với mỗi người thầy. Bởi đây là cơ sở, là động lực thôi thúc trách nhiệm và nhiệt huyết để mỗi người thầy phấn đấu hoàn thành sự nghiệp vẻ vang của mình. Đó là cái tâm trong sáng và cao thượng của người thầy. Mỗi cô giáo, thầy giáo phải yêu nghề, yêu trò sâu sắc thì mới có thể trở thành người thầy tốt, người thầy mẫu mực, được xã hội tôn vinh và kính trọng. Yêu trò- là tất cả vì sự tiến bộ của trò, “Phải thương yêu các cháu như con em ruột thịt của mình, không nên phân biệt bi thù các cháu vùng này hay các cháu vùng khác. Cháu nào cũng là con em đại gia đình ta, cũng là do Đảng và Chính phủ giao cho các cô, các chú phụ trách nuôi dạy”[4]. Yêu nghề, yêu trò còn thể hiện trong cách quan tâm, chăm lo, tổ chức tốt đời sống vật chất, tinh thần trong trường học. Bác dặn: Các cô, các chú, các cháu phải cùng nhau tổ chức và quản lý đời sống vật chất và tinh thần ở các trường học ngày một tốt hơn, tăng cường bảo đảm sức khỏe và an toàn.

Phẩm chất thứ ba mà Người luôn chú ý nhắc nhở người thầy là phải không ngừng tu dưỡng và rèn luyện đạo đức.

Người thường xuyên nhắc nhở mỗi thầy giáo, cô giáo phải thường xuyên rèn luyện đạo đức nhà giáo mẫu mực. Người nhấn mạnh: “Dạy cũng như học phải biết chú trọng cả tài lẫn đức. Đức là đạo đức cách mạng. Đó là cái gốc, rất là quan trọng. Nếu không có đạo đức cách mạng thì có tài cũng vô dụng. Đạo đức cách mạng là triệt để trung thành với cách mạng, một lòng một dạ phục vụ nhân dân”[8].

Để rèn luyện đạo đức, Người luôn nhắc nhở người thầy phải thanh liêm, trung thực, biết đặt lợi ích của đất nước, của nhà trường lên trên lợi ích cá nhân.”Cô giáo, thầy giáo trong chế độ ta cần phải góp phần vào công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội. Phải có chí khí cao thượng, phải “tiên ưu hậu lạc” nghĩa là khó khăn thì phải chịu trước thiên hạ, sung sướng thì hưởng sau thiên hạ. Đây là đạo đức

cách mạng”[8]. Người cũng chỉ rõ: thầy và trò phải luôn luôn nâng cao tinh thần yêu Tổ quốc, yêu chủ nghĩa xã hội, tăng cường tình cảm cách mạng đối với công nông, tuyệt đối trung thành với sự nghiệp cách mạng, triệt để tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng, sẵn sàng nhận bất kỳ nhiệm vụ nào mà Đảng và nhân dân giao cho.

Trong tu dưỡng, rèn luyện đạo đức người thầy, Người hết sức coi trọng việc xây dựng tinh đoàn kết. Người dặn dò: “Trước hết là phải đoàn kết. Đoàn kết thật sự, giữa thầy và thầy, giữa thầy và trò, giữa trò và trò, giữa cán bộ và công nhân. Toàn thể nhà trường phải đoàn kết thành một khối, đoàn kết phải thật sự trăm phần trăm chứ không phải chỉ là đoàn kết miệng”. Người căn dặn: “Dạy cũng như học, phải biết chú trọng cả đức lẫn tài. Đức là đạo đức cách mạng. Đó là cái gốc rất quan trọng. Nếu không có đạo đức cách mạng thì có tài cũng vô dụng”. Bác nhấn mạnh, đức là cái gốc của người cách mạng, “cũng như sông thì có nguồn mới có nước, không có nguồn thì sông cạn. Cây phải có gốc, không có gốc thì cây héo. Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân”[8]. Người thầy là người cán bộ cách mạng, có nhiệm vụ đào tạo những cán bộ cách mạng cho tương lai đất nước sau này. Theo Bác, đạo đức cách mạng là “đạo đức vĩ đại, nó không phải vì danh vọng của cá nhân mà vì lợi ích chung của Đảng, của dân tộc, của loài người và đạo đức của người cán bộ cách mạng là hết lòng phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân; là “trí - tín - nhân - dũng - liêm”; là cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư. Đó là những chuẩn mực, những phẩm chất cơ bản không thể thiếu được

ở người cách mạng. Và như vậy, người thầy giáo - người chiến sĩ cách mạng trên mặt trận văn hoá-giáo dục chẳng những phải rèn luyện cho mình có đầy đủ những phẩm chất, chuẩn mực đó mà còn phải thực hành nó mọi lúc, mọi nơi như Bác từng căn dặn: Anh chị em giáo viên và mẫu giáo cần luôn luôn gương mẫu về đạo đức để các cháu noi theo.

Hiện nay, trong bối cảnh nền giáo dục nước nhà đang có nhiều thay đổi. Đặc biệt sự nghiệp đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo đang đặt ra những yêu cầu mới, đòi hỏi phải tiếp tục xây dựng đội ngũ nhà giáo có đủ đức tài, nhằm đáp ứng yêu cầu của công cuộc đổi mới. Trước tình hình ấy, việc nghiên cứu, quán triệt và thực hiện đúng đắn những lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh về vai trò, vị trí và phẩm chất của người thầy càng quan trọng và cấp thiết đối với mỗi nhà giáo.

3. Kết luận

Thấm nhuần quan điểm của Bác về vai trò của người thầy trong sự nghiệp giáo dục, những năm qua Đảng và Nhà nước đã có nhiều chủ trương, chính sách nhằm xây dựng được đội ngũ nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục ngày càng đông đảo, có chất lượng tốt. Đại đa số nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục đều tâm huyết với nghề, làm việc tận tụy với tinh thần trách nhiệm cao; có bản lĩnh chính trị vững vàng, phẩm chất đạo đức tốt, lối sống trong sạch, lành mạnh. Những năm gần đây giáo dục nước nhà đã đạt được nhiều thành tựu quan trọng, ngày càng có nhiều học sinh, sinh viên Việt Nam được vinh danh trong các kỳ thi quốc tế. Thành tích đó là công lao to lớn của những người làm công tác giáo dục mà trước hết là những người thầy.

Tài liệu tham khảo

1. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, tập 5, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011.
2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, tập 6, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011.
3. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, tập 8, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011.
4. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, tập 9, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011.
5. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, tập 10, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011.
6. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, tập 11, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011.
7. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, tập 12, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011.
8. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, tập 14, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011.

HO CHI MINH'S IDEOLOGY ABOUT THE POSITION AND ROLE OF THE TEACHER

Abstract:

Posts clarify the views of Ho Chi Minh on the position, role and qualities of the teacher. According to Ho Chi Minh, the teacher has a crucial role to the operation of the education system and the quality of education. Stemming from the location, which plays a great role in Ho Chi Minh has set requirements for the teacher it is to keep learning, training, capacity building, education and moral qualities, injured love game, love my job, sticking with the profession in any circumstances.

Keywords: position, role, qualities and teacher.